

Nr 72.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående om- och tillbyggnad av anatomiska institutionen vid universitetet i Uppsala; given Stockholms slott den 7 februari 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Cl. Lindskog.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 7 februari 1930.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Departementschefen, statsrådet Lindskog, anför härafter:

Under punkt 87 av 1930 års åttonde huvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition angående om- och tillbyggnad av anatomiska institutionen vid universitetet i Uppsala, för ändamålet för budgetåret 1930/1931 beräkna ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

Sedan utredning i ärendet numera avslutats, anhåller jag att ånyo få anmäla denna fråga för Kungl. Maj:t.

I en av kanslern för rikets universitet med tillstyrkande utlåtande av den 19 juli 1928 till Kungl. Maj:t överlämnad, av ritningar och kostnadsberäkning m. m. åtföljd framställning hemställde det större konsistoriet vid uni-

Angående om- och tillbyggnad av anatomiska institutionen vid universitetet i Uppsala.

versitetet i Uppsala om utverkande av proposition till 1929 års riksdag, att för om- och tillbyggnad av den anatomiska institutionen vid universitetet samt för de nya lokalernas inredning och utrustning med nödiga apparater, instrument och maskiner måtte på extra stat för budgetåret 1929/1930 beviljas ett anslag av 538,000 kronor.

Till grund för denna konsistoriets framställning låg en utförlig utredning av anatomiska institutionens prefekt, professorn i anatomi vid universitetet E. Agduhr, ur vilken utredning jag tillåter mig att meddela följande:

Om- och tillbyggnadsarbetena avsåge

att bereda eldsäkra lokaler för institutionens samlingar och

att bereda nödiga lokaler för undervisning och vetenskapligt arbete på den anatomiska och den histologiska avdelningen.

Professor Agduhr har till en början framlagt några korta *historiska data* angående lokalerna för anatomiundervisningen vid universitetet. Den anatomiska undervisningen, som alltsedan 1620 varit företrädd av målsman vid Uppsala universitet, bedrevs till en början uti numera okänd lokal. Efter 1662 var den inrymd i den uti Gustavianum inredda s. k. Rudbeckska teatern, vars storslagenhet efter dåtida förhållanden torde framgå av den om densamma använda satsen: »Cujus parem Europa non habet». Roberg (1708) förbättrade den anatomiska undervisningen genom att införa dissektioner, vilka utfördes i något av rummen i »Nosocomium academicum» (nuvarande Värmlands nationshus). Rosén (1741) använde ävenledes ett rum i »Nosocomium» för dissektionerna och Rudbeckska teatern för samma del av undervisningen som företrädarna.

Efter 1757 och fram till och med 1850 betjänade sig S. Aurivillius, J. Sidrén, Ad. Murray och efterföljare vid undervisningen i anatomi utav tvenne rum i bottenvåningen av konsistoriehuset (S:t Eriks-torg). I och med anatomiundervisningens överflyttande till denna lokal kom den Rudbeckska teatern ej mera att tjäna denna undervisning.

Före 1851 synas de anatomiska samlingarna till största delen hava förvarats uti lokaler långt avlägsna från de rum, som tjänade den anatomiska undervisningen. Så t. ex. förvarades de Rudbeckska stora samlingarna, särskilt d. ä:s samlingar av lymfkärlpreparat i den Rudbeckska gården och brunno upp med denna 1702. Robergs anatomiska samlingar synas även hava betraktats som privategendom och behållits av dennes släktingar. En del preparat synas dock under såväl Robergs som Roséns tid hava förvarats i den Rudbeckska teatern, men där — »teatern» användes mycket för föreläsningar i även icke medicinska ämnen — av åhörarna skadats, varigenom »mycket bortkommit och något bortskurits av samlingens mumier och sceleton». En del anatomiska preparat synas under Roséns tid hava börjat samlas och förvaras på Nosocomium, där de, vid anatomiundervisningens överflyttande till konsistoriehuset,ingo stanna kvar till år 1778. Detta sistnämnda år inrymdes samlingarna uti Murrays gård nedanför Trefaldighetskyrkan. Härifrån flyttades de 1811 till trenne rum uti bottenvåningen av bibliotekarien Aurivillii gård vid Akademigatan, för att 1845 flyttas till bottenvåningen av botaniska professurens f. d. boställshus vid Svartbäcksgatan. Dessa upprepade flyttningar och flera andra faktorer hade bidragit att högst avsevärt skada den anatomiska preparatsamlingen, vilket gjorde att Sundewall där-

ifrån ej fick mer än 208 anatomiska preparat till universitetets första anatomiska institution.

Fr. Sundewall satte som ett av sina första mål, efter professurens tillträdande (1846), att skaffa universitetet en anatomisk institution. Han lyckades så väl med detta, att den nya institutionen redan i augusti 1850 blev färdig för användning. Denna institution, som utgör största delen av mittpartiet på den nuvarande anatomiska institutionen, kom att i oförändrat skick tjäna sitt ändamål under 36 år framåt.

Den nuvarande anatomiska institutionens skapare Edw. Clason började redan som tillförordnad på professuren och prefekturen efter Sundewall att planera för anatomiska institutionens utvidgning och förbättring. Den betydande utveckling den anatomiska vetenskapen under de åren hade genomgått och det ökade antalet lärjungar hade gjort, att utrymmet i den Sundewallska institutionsbyggnaden hade blivit alltför trångt. Med 1886 års utgång blev den nya institutionen färdig och togs från 1887 i sin helhet (delar av den hade redan förut börjat användas) i användning för sitt ändamål. Denna nya institution utgöres av en påbyggnad av den gamla institutionen jämte en tillbyggnad till densamma av trenne flyglar — en i sydost, en i sydväst och en i norr belägen flygel. Bortsett från en 1903 företagen yttre renovering, varvid husets färg ändrades från gröngrå till ljusgul-vit och en del 1925/1926 av Hammar påkallade smärre förändringsarbeten, ägnade att bereda bättre utrymme för specialarbetare och arbetsrum åt preparatorn, står anatomiska institutionen än i dag praktiskt taget kvar i den form och den inredning Clason för mer än 42 år sedan gav den. Clason insåg redan från början en del olägenheter med inredningen i den nya institutionen — olägenheter som voro en ren följd av de nya flyglarnas sammanbyggande med den gamla institutionen.

Den nuvarande anatomiska institutionen.

De rum och deras användning, som denna under Clasons prefekttid byggda institution upptager, är alltså i stort bibehållen. Blott några smärre förändringar hava vidtagits. Så t. ex. disponerar preparatorn nu tre rum som bostadslägenhet; vaktmästaren disponerar ett rum för sitt arbete och hans f. d. rum är uppdelat i en korridor och tvenne smärre arbetsrum; ett rum är omklädningsrum för kvinnliga studerande, två rum disponeras för bland annat kursen i jämförande anatomi, ett rum är uppdelat i förstuga och kapprum, från ett rum är en bakre del, motsvarande två rum, avskild genom en tunn brädvägg och tjänar som bibliotek, två trappor upp är en förbindelse mellan ett rum och vindsvåningen påbyggd och inredd till laboratorium — motsvarande mellangången i bottenvåningen; spiraltrappan, som förband ett rum i bottenvåningen med ett rum en trappa upp, är borttagen; en liknande spiraltrappa är uppsatt som förbindelse mellan ett rum en trappa upp och vindsvåningen; ett rum en trappa upp är liksom två likbelägna rum på bottenvåningen genom en brädvägg avdelat i en korridor och ett rum, som kommer till användning för diverse ändamål. Uti vindsvåningen finnes ett förrådsrum, ett mindre laboratorium, den omnämnda arbetsplatsen för preparatorn, en skrubben som användes som mörkrum, fyra amanuensrum och en bostadslägenhet för vaktmästaren. Förutom ett mellersta korridorparti, som 1925 vinterbonades, är vinden icke värmeisolerad, utan de nämnda amanuens- och vaktmästarenummen äro åt alla håll omgivna av ytterväggar och därför under vintertid praktiskt taget omöjliga

att åtminstone med nuvarande uppvärmningssystem hålla vid någorlunda jämn temperatur.

I källarutrymmena under den äldsta byggnaden såväl som under de båda södra flyglarna äro bland annat inrymda upplag av dissektionsmaterial (lik), sprit och andra konserveringsmedel, glasvaror, macerationsanordningar och en snickareverkstad. De här tidvis förekommande översvämningarna jämte utrymmenas obekvämheter på grund av den låga höjden till taket göra dem knappast användbara till annat än som upplagsplatser för diverse material. I källarutrymmena under den norra flygeln åter hava under Hammars pre-fekttid genom insättandet av en elektrisk pump de störande översvämningarna eliminerats. Här upptagas utrymmena av rum för värmecentralen, för kolupplag, för torvströklosetter och för en tvättstuga.

Behovet av ökade utrymmen samt förbättrade lokaler för samlingarna, undervisningen och den vetenskapliga forskningen.

Om den nuvarande anatomiska institutionen, som redan vid tiden för sin tillblivelse enligt Clason själv blott fyllde mycket måttliga anspråk och mest utmärkte sig för sin enkelhet och sina praktiska anordningar kan sägas det samma, som Clason på sin tid skrev om den Sundewallska, nämligen att den är vorden för trång.

De praktiska övningskurserna vid alla de övriga medicinska teoretiska institutionerna kunna fullgöras på 2—2½ eller högst 3 månader (patologi med bakteriologi) men för histologien måste beräknas 4—4½ månader med dagligt arbete och för den mikroskopiska anatomen mer än 2 terminer. Då dissektionerna till stor del kunna fullgöras på tider, som bli lediga under arbetet vid andra institutioner (anatomisalarna äro därför öppna hela dagen och även under en del av julferierna), arbeta de studerande i regel på den anatomiska institutionen under 3—4 terminer.

Under det att antalet deltagare i kurserna vid de övriga teoretiska institutionerna i regel stannar vid ett trettiotal, uppgår detsamma vid den histologiska avdelningen till 50—60 och vid den makroskopiskt anatomiska är antalet dissekanter ofta 80—100. Under de tider, då kurser i jämförande anatomi givas, kan antalet med praktiska övningar sysselsatta studerande vid institutionens överstiga 200. Då härtill kommer att såväl den jämförande anatomen som en del av den makroskopiska anatomen samt histologien äro förlagda till den första delen av studiekursen, då de studerande ännu ej lärt att studera praktiskt, är det helt naturligt, att undervisningen å anatomiska institutionen, om den skall lämna ett tillfredsställande resultat och icke åstadkomma en onödig förlängning av studietiden, måste ställa mycket större krav på såväl lärarekrafter som utrymme och övriga materiella resurser än å flertalet andra teoretiska institutioner. Den eftersträfvade förkortningen av de teoretisk-medicinska studierna kan endast vinnas därigenom att institutionernas utrustning blir sådan, att den kan möjliggöra en verkligt effektiv undervisning.

De jättesteg framåt, som den anatomiska forskningen, och särskilt de grenar av densamma, som behandla de mikroskopiska, de embryologiska och framförallt de experimentella och de funktionella delarna därav, under dessa 42 år tagit, hava på talrika ställen utomlands fört med sig nödvändigheten av att bryta ut specialforsknings- och undervisningsinstitut (såsom t. ex. i neurologi, i embryologi och i mikroskopisk anatomi) ur de ursprungligen enhetliga anatomiska institutionerna. Där emellertid undervisning och

forskning på de olika gebiten, som av gammal tradition sker vid Uppsala universitet, alltjämt försiggå inom en och samma institution, är det lätt att förstå vad denna 42-åriga utvecklingsperiod måste hava fört med sig av trångboddhet.

Lokalerna för samlingarna. De anatomiska samlingarna bestodo vid inflyttningen i universitetets första anatomiska institution (Sundewall) av 208 preparat, och de utökades under Sundewalls tid till 1,138 preparat, och under Clasons till 3,663 preparat. Denna av Murray, Sundewall och Clason införda traditionen att förfärdiga och samla för bland annat undervisningen viktiga preparat av olika anatomiska förhållanden har troget utvecklats och befästs av Hammar, Hultkrantz och Ramström. Detta har gjort att samlingarna ytterligare betydligt utökats och deras numerär utgjorde vid 1926 års slut 6,680 — många nummer omfatta hela serier av preparat. Ytterst få av dessa preparat äro inköpta, de allra flesta äro förfärdigade vid institutionen, många av professorerna själva och andra under deras ledning. Ett flertal av preparaten äro dokument på resultaten från vetenskapliga undersökningar och andra äro särskilt förfärdigade för att belysa anatomiska och embryologiska förhållanden. Många av dessa preparat äro fullkomligt unika, såsom t. ex. en del av de Clasonska och flera av de utav Hammar själv såväl som av hans lärjungar utförda rekonstruktioner i samband med embryologiska undersökningar.

Härtill kommer, att Hammar genom ett synnerligen målmedvetet arbete förskaffat institutionen 1,278 snittserier — alla förfärdigade vid institutionen — av embryoner härrörande från människa, olika däggdjur etc. Denna samling embryonalserier torde — såvitt jag har mig bekant — vara den fullständigaste, som överhuvudtaget finnes, vilket i sin tur har sin förklaring närmast i det faktum, att i utlandet samlingar av denna art vanligen betraktas som vederbörande professors privategendom.

Museisamlingarna äro även till omfattningen betydligt större än de som finnas vid de övriga medicinska institutionerna, och deras betydelse för undervisningen och för den vetenskapliga forskningen är särdeles stor.

Av det ovan anförda torde framgå, att de anatomiska och embryologiska samlingarna vid Uppsala universitet i gedigenhet och värde icke på något ställe här i landet och, så långt jag känner det, ej heller i utlandet har sin motsvarighet. Det torde därför vara även ett stort statsintresse, att dessa samlingar räddas undan förgängelsen till eftervärlden. Med möjligheterna i detta hänseende är det emellertid mycket dåligt ställt vid den anatomiska institutionen.

Samlingarnas enorma tillväxt hava givet fört det med sig, att utrymmet är trångt, och att skåp hava måst ställas upp intill skåp, så att alla möjliga platser härför utnyttjats. Därjämte hava en hel del anatomiska preparat ställts upp i biblioteksrummet, och en del andra preparat, som ej direkt behövs för undervisningen, hava magasinrats på institutionens vind. Emellertid är jag personligen av den meningen, att anatomiska museilokaler i våra dagar mera måste tjäna den praktiska uppgiften att vara magasin för preparat av undervisnings- och forskningsvärde, än att tjänstgöra som rum för skådesamlingar. Frågan om ökade utrymmen i museilokalerna — ehuru även den är mycket behjärtansvärd — är sålunda ej det mest välgående motivet för här framställda krav, men dessa museilokaler hava en annan mycket betänkligare brist, nämligen den, att de icke äro eldsäkra. En eldsvåda i detta gamla hus, där både bjälklag med golv och tak samt flera invän-

diga väggar äro av trä, och inom en kort stund skulle alla dessa storslagna samlingar för alltid hava gått samma väg som de Rudbeckska på sin tid gjorde. Museisamlingarna själva äro även de mycket eldfängda, emedan många modeller och rekonstruktioner äro förfärdigade av vax och paraffin, och en del preparat måste förvaras i sprit eller andra eldfarliga vätskor, såsom t. ex. benzol. Saken är dessutom så mycket mera allvarlig som synnerligen hotande eldsvådettillbud uti omedelbart under museilokalen belägna rum förekommit. Så sent som 1926 i maj förekom ett synnerligen allvarligt sådant eldsvådettillbud, som blott genom tillfälligheter så tidigt upptäcktes, att brandkåren kunde hindra, att det fick de ödesdigraste följder för museisamlingarna.

Det synes mig därför föga förenligt med sund svensk hushållning att längre låta dessa abnorma förhållanden fortvara.

Lokaler för undervisning och vetenskaplig forskning på den histologiska avdelningen. År 1863, som den förste i Sverige, började Clason meddela enskild undervisning i histologi som självständigt ämne vid universitetet. 1874 blev deltagandet i denna undervisning obligatoriskt och år 1892 blev histologien tillsammans med embryologien ett självständigt examensämne för medicine kandidatexamen i landet. 1886 inrättades en ny professur i anatomi, vilkens innehavare hade undervisningsskyldighet i histologi och embryologi. Professurens förste innehavare, J. Aug. Hammar, har lett undervisningen och forskningen i dessa ämnen vid universitetet till 1 september 1927.

Tiden intill den nuvarande anatomiska institutionens tillkomst hade undervisning och forskning i dessa ämnen att kämpa med stora svårigheter i lokalitetshänseende och en tid måste särskilda lokaler därtill förhyras ute i staden. En väsentlig förbättring inträdde i förhållandena efter 1886, då i den nuvarande anatomiska institutionen den histologiska och embryologiska avdelningen fick disponera en föreläsningssal och laboratorierna samt ett mindre laboratorium i vindsvåningen. Det sistnämnda rummet har ett par platser för forskare, ett rum är kombinerat amanuenslaboratorium och det laboratorium, där de i histologiska kursen deltagande studenterna erhålla sin praktiska utbildning. Undervisningen i histologi här vid universitetet har under den nuvarande institutionens tillvaro bedrivits på ett synnerligen åskådligt sätt, nämligen så att varje kursdeltagare i mikroskop på preparat kunnat följa med och iakttaga de saker, som kursledaren klarlagt. Denna undervisningsmetod synes mig väl värd att åtminstone i princip bibehållas även i fortsättningen. Metoden för emellertid med sig behovet av lika många mikroskoperingsplatser som det finnes kursdeltagare. Salen avsågs ursprungligen med sina 16 fönster kunna lämna 32 dylika platser. Detta visade sig också under den närmaste tiden vara fullt tillräckligt. Ja, även under det första decenniet av innevarande sekel var medeltalet kursdeltagare blott 24 per år. Motsvarande medeltal under de sista 10 åren har varit 53, och antalet deltagare uti innevarande års histologiska kurs är 60. För detta större antal kursdeltagare har plats kunnat beredas genom anordnandet av från fönsterborden in mot salen gående bord i T-form och anordning av konstgjord belysning för de längst in mot salen sittande. Även om salen ej kan rymma flera mikroskoperingsplatser än för 60 kursdeltagare, anser jag den dock vara god nog ur utrymmessynpunkt, och den torde i det hänseendet även komma att fylla framtida behov. Det synes mig nämligen vara i många hänseenden — bland annat ur tekniska och didaktiska synpunkter — olämpligt att låta antalet kursdeltagare överskrida 60-talet.

Synnerligen önskligt är det däremot, att denna sal moderniseras därigenom att den förses med anordningar för projektion av mikroskopiska preparat, diapositiv o. s. v., varigenom studenterna lätt kunna orienteras, så att den ovannämnda undervisningsmetoden kan göras mindre tungrodd än vad annars är fallet.

Det laboratorieutrymme, som hittills disponerats av amanuenser och av kursdeltagare vid iordningställandet av de histologiska kurspreparaten, är alldeles för litet. Det stora antal preparat (innevarande termin över 10,000), som här av amanuenserna och de dem assisterande kursdeltagarna måste förfärdigas och utdelas under pågående kurs, gör att de härmed samtidigt arbetande måste vara betydligt flera än detta lilla laboratorium lämpligen kan rymma. Härtill kommer, att samma rum f. n. är det enda laboratorieutrymme, de vid histologiska avdelningen anställda tvenne amanuenserna hava till sitt förfogande. Ifrågavarande laboratorieutrymme måste mer än fördubblas för att kunna fylla även mycket måttliga fordringar.

Av de tvenne rummen disponeras det ena av det tekniska biträdet och det andra — det mindre — av professorn. Detta sistnämnda rum är dessutom förvaringsställe för de ovannämnda embryonalsamlingarna såväl som för institutionens förråd av histologiska snittpreparat.

De tre små laboratorieutrymmena uti vindsvåningen äro helt upptagna av specialforskare. Att Hammar överhuvudtaget kunnat reda sig med dessa små utrymmen torde hava sin förklaring bland annat i det förhållandet, att han i sin forskning arbetat med övervägande morfologiska undersökningar inom sitt ämne.

För en vetenskaplig universitetsinstitution såsom den anatomiska är det ett livsvillkor, att de yttre möjligheterna för fortsatt forskning icke äro alltför starkt begränsade, utan det bör kunna beredas tillfälle för icke blott lärarna utan även för sådana studerande eller andra personer, som därtill äro kvalificerade, att å institutionen göra vetenskapliga undersökningar inom olika grenar av ämnet. I det avseendet kan man svårigen säga, att den anatomiska institutionen i sitt nuvarande skick uppfyller de fordringar, man är berättigad att uppställa. Visserligen finnas några arbetsplatser av anspråkslösaste slag, som kunnat upplåtas åt enskilda forskare och från vilka en vacker serie arbeten utgått. Genom år 1926 skedda omändringar hava också arbetsrum kunnat beredas åt de avgångna professorerna. Men för specialundersökningar inom flera viktiga områden av ämnet saknas såväl utrymme som utrustning. Så t. ex. finnas på institutionen inga utrymmen, som möjliggöra en tidsenlig omläggning av den histologiska och den embryologiska forskningen i experimentell riktning, vilket är synnerligen önskligt, om man skall kunna tränga djupare in i de problem, som uppstå sig för forskaren inom dessa ännen. Operationsrum, lokaler för experimentella undersökningar och lämpliga förvaringsrum för experimentdjur saknas helt. Även saknas lämpliga rum för mikrofotografering och för utförande av avbildningar i övrigt.

Lokaler för undervisning och vetenskaplig forskning på den anatomiska avdelningen. Till de allra viktigaste önskemålen hör lämpliga lokaler för upprättande av ett *studiemuseum*, där de studerande, ostörda av det övriga arbetet å institutionen, ha tillfälle att med tillhjälp av lämpligt utvalda modeller och preparat inläsa de viktigare delarna av ämnet. Den alltmer minskade liktillgången har gjort behovet av dylikt undervisningsmaterial mer och mer kännbart och det har endast varit bristen på lämpliga rum

för en studiesamling, som har hindrat realiserandet av den länge närda planen.

För att ett dylikt studiemuseum skall kunna fylla sitt viktiga ändamål, måste en stor del av de utställda preparaten och modellerna placeras i fristående montrar eller å bord, så att de kunna betraktas från olika sidor; endast undantagsvis kunna de uppställas i väggfasta skåp. Givetvis kräver detta ett relativt stort utrymme och god belysning.

Institutionen är vidare i stort behov av en *sal för undervisningskurser*. Den lokal, som nu användes för såväl de förberedande kurserna i jämförande anatomi som för den kursvis anordnade undervisning i vissa delar av den makroskopiska anatomen (särskilt det centrala nervsystemets anatomi), utgöres av tvenne genom skjutdörrar med varandra förenade, i vinkel liggande rum. Då denna lokal med stigande antal studerande blivit alldeles för trång och även i andra avseenden är föga lämplig för detta ändamål, är det i hög grad önskvärt, att densamma ersättes med en större sal, väl försedd med fönsterplatser, och detta så mycket mer som undervisning i kursform är ett medel att underlätta och förkorta studierna och därigenom torde komma till användning i stegrad utsträckning. Möjligen skulle denna sal under tider, då dylik undervisning ej pågår, även kunna tjäna som ett annex till studiemuseet.

En utökning av antalet arbetsplatser för vetenskaplig forskning är nödvändig också på den anatomiska avdelningen. Genom att läroämnena makroskopisk anatomi, histologi och embryologi äro varandra så närstående och inrymmas i samma institutionsbyggnad blir det möjligt att i viss utsträckning på samma gång tillgodose samtligas behov. Så t. ex. komma de rum som avses för embryologiska rekonstruktioner och för experimentella undersökningar, likaväl som fotografirum och bibliotek att bli till lika mycket gagn för den makroskopisk-anatomiska som för den histologiska avdelningen. Även skulle inredandet av bättre rum för macerations- och skeletteringsarbetet såväl som bättre lokal för likmaterialets förvaring vara högeligen önskvärt.

En del övriga för den anatomiska institutionen i dess helhet önskvärda förbättringar. Bland dessa önskemål må här särskilt omnämnas:

Fullföljandet av den år 1925 började värmeisoleringen av vindsvåningen. Detta skulle sannolikt medföra minskad bränsleåtgång och möjliggöra att i där belägna rum erhålla en jämnare temperatur hela dygnet om under den kalla årstiden, till särskild båtnad för de i vindsvåningen befintliga amanuens- och vaktmästarbostäderna.

Mot *uppvärmningen* av institutionen under den kalla årstiden kunna grava anmärkningar göras. Det är mycket svårt att hålla en del av rummen vid en någotsånär jämn värmegrad; särskilt gäller detta om de arbetsrum å nedre botten i sydvästra flygeln, som äro avsedda för professorn i makroskopisk anatomi. Vid inträffande starkare temperaturfall ute har det upprepade gånger hänt, att professorn där endast iklädd överrock och galoscher kunnat för kortare stunder uppehålla sig i dessa rum. Drägliga förhållanden ha ofta endast kunnat vinnas genom att forcera eldningen mer än vad som för andra lokalers behov varit motiverat. Genom den redan nämnda ofullständiga värmeisoleringen av vindsvåningen äro vidare en del av de där belägna bostadsrummen mycket dragiga och säkerligen onödigt kostbara i uppvärmningen. Åtgärder för att avhjälpa dessa olägenheter äro sålunda nödvändiga och kunna dessutom väntas medföra icke oväsentliga besparingar

i institutionens driftkostnader. Detsamma kan möjligen även vinnas genom en utvidgning av kolkällaren, som nu endast medgiver lagring av mindre partier kol åt gången.

För att råda bot mot dessa olägenheter har från sakkunnigt håll tillrättats att omlägga institutionens centraluppvärmning från ång- till varmvattensystem. Med detta system uppnås effektivare och jämnare uppvärmning. Jämförelser med förhållandena vid andra institutioner, som hava varmvattensystem, hava givit vid handen, att en sådan omläggning i längden ställer sig ekonomiskt mycket fördelaktig.

Ät de kvinnliga studerande är för närvarande upplåtet ett litet rum i norra flygeln med dimensionerna 3×5 meter, men där utrymmet ytterligare minskats genom en från rummet avbalkad klosett. Sedan antalet kvinnliga studerande ökat så att de å institutionen samtidigt arbetande ofta uppgå till 15—20, fordrar billigheten ovillkorligen, att de få en större och bättre lokal till sitt förfogande.

Klosetterna för de manliga studerande (enkla torvströklosetter) äro belägna längst bort i den norra flygelns källare bortom pannrummet och kolkällaren. Det är självfallet, att dessa måste ersättas med vattenklosetter, men då dessa av tekniska skäl icke kunna placeras i källaren, är oundgängligen nödvändigt, att plats beredes dem i någon annan del av byggnaden.

Ett annat krav av hygienisk natur är, att de vid institutionen anställda och där boende personerna (amanuenser, preparator och vaktmästare), som i sitt dagliga arbete i så stor utsträckning ha att göra med döda människo- och djurkroppar böra ha tillfälle att inom institutionen erhålla bad, varför trenne enkla badrum böra anordnas, därav ett gemensamt för de 4 amanuenserna.

De planerade tillbyggnads- och omändringsarbetena.

Vid planerandet av byggnadsarbetena, som sålunda hava till förnämsta mål att bereda eldsäkra och större utrymmen för samlingarna och ökade laborieutrymmen, hava givetvis flera möjligheter prövats, men av olika orsaker måst övergivas. En bland de mera ändamålsenliga av dessa övergivna planer gick ut på att påbygga ännu en våning på den gamla institutionen och göra den sydvästra flygeln eldsäker i och för samlingarnas förvaring därstädes. Denna plan måste dock övergivas, bland annat därför att grunden under den södra delen av institutionen ej kan bära ökad belastning och att en för ett sådant ändamål erforderlig grundförstärkning skulle ställa sig alltför dyrbar, om den överhuvudtaget ens vore möjlig att utföra.

Som mest framkomlig väg för åstadkommande av de förbättrade utrymmena har det visat sig vara dels

att tillbygga tvenne eldsäkra flyglar till den nuvarande institutionen, vilka huvudsakligen skulle komma till användning för samlingarna och dels

att inreda de nuvarande museilokalerna till laboratorier och arbetsrum.

De planerade tillbyggnaderna. Två flyglar byggas och sammanbindas med gamla institutionens norra flygel. Flyglarna byggas i tre våningar och förses därtill med källarvåning. Tre rum uti gamla institutionens norra flygel införlivas med tillbyggnaderna och göras eldsäkra. I de olika våningarna komma dessa rum att förmedla övergången mellan rummen i de båda tillbyggda flyglarna. En ur många synpunkter önskvärd direkt kommunikation mellan dessa olika våningar anordnas genom en trappa uti de mellersta rummen.

Trappan, som ur eldsäkerhetssynpunkt delvis inbygges, göres av normal bredd mellan de olika helt ovan jorden belägna våningarna.

De båda övre våningarna apteras från början för samlingarna. Musei-lokalernas golvyta kommer härigenom att utökas från nuvarande 338 kvadratmeter till 630 kvadratmeter. Denna utökning torde för en lång tid framåt komma att fylla behovet av museiutrymmen. Med tanke på behovet av särskilda museiutrymmen för de embryonala snittserierna, så ordnade att de för undervisningsändamål ej behöva överflyttas till mera eldfarliga delar av byggnaden, synes det mig ändamålsenligt att inreda den översta våningen uti ena flygeln till ett rum, avsett som förvaringsställe för institutionens samlingar utav embryonala snittserier, och trenne andra rum, som samtidigt kunna användas till förvaringsställen för andra vetenskapliga embryonala dokument (bland annat rekonstruktioner) och eventuellt till arbetsrum vid de embryonala snittseriernas förberedande vetenskapliga bearbetning. Den övriga delen utav översta våningen är avsedd att rymma sådana delar av den anatomiska samlingen, som blott mera undantagsvis komma till användning vid undervisningen.

Rummen uti de tillbyggda flyglarna en trappa upp jämte det dessa rum förbindande rummet äro avsedda att inrymma sådana delar av de anatomiska och embryologiska samlingarna, som hava större intresse som åskådningsmaterial vid undervisningen i dessa ämnen. Genom en avbalkad gång under gradinerna i den anatomiska föreläsningssalen kunna preparaten lätt föras till denna sal samt vidare genom andra rum och gångar bort till föreläsnings- och kursrummet för embryologi och histologi. Transportvägen kommer visserligen att något förlängas, jämfört med den nuvarande, till detta sistnämnda rum, men däremot kommer den att betydligt förkortas till den anatomiska föreläsningssalen, där det största antalet museipreparat kommer till användning vid undervisningen.

Uti *bottenvåningen* apteras inom den ena tillbyggda flygeln några rum till laboratorier för vetenskaplig forskning, under det att andra inredas till arbetsrum speciellt för professorn med undervisningsskyldighet i makroskopisk anatomi. Ett rum användes som genomgångsrum såväl som till magasin för sådant material och sådana preparat, som komma till användning vid undervisningen i jämförande anatomi och i hjärnans makroskopiska anatomi. Det stora rummet i den andra tillbyggda flygeln inredes till kursrum för den höst och vår återkommande kursen i jämförande anatomi såväl som för den årligen återkommande kursen i hjärnans makroskopiska anatomi. På mellantider kan samma rum lämpligen användas av de studerande, som äro sysselsatta med tentamensläsning av makroskopisk anatomi, i den mån de ej få plats i de särskilt inredda studiemuseirummen. Golvet i botten-våningen till de båda flyglarna är något höjt upp över golvnivån i institutionens bottenvåning för övrigt. Detta har gjorts för att uppnå en nödig höjd till taket uti den under flyglarna inredda jordvåningen och för att till denna erhålla tillräckligt med dagsljus. Den nödiga takhöjden i jordvåningen kan härigenom erhållas, utan att golvnivån behöver sänkas under den i norra flygeln mot översvämningar säkrade nivån.

Jord- (eller källar)våningen är avsedd att inrymma en del rum av stor vikt för en vetenskaplig institution av här avsedda slag. Nedgångar till jordvåningen skulle bliva tvenne, nämligen dels en från ovannämnda genomgångsrum och dels en direkt utifrån (den nuvarande) genom norra flygelns norra gavelvägg gående ingång. Jordvåningen under nordvästra flygeln

avser att inrymma operations- och steriliseringsrum, skrivrum, rum för djurupplag, foderupplag och groddamm jämte ett särskilt experimentrum. Jordvåningen under den nordöstra flygeln är avsedd att inrymma metall- och snickeriverkstad, rum med anordningar för åstadkommande av låg och konstant temperatur, rum för fabrikation av till rekonstruktioner avsedda vaxkakor, w.c. samt rum för skelettering och för benupplag. På en anatomisk institution äro en snickare- och en metallverkstad nödvändiga. Där förekomma nämligen mycket ofta behov av snickeri- och metallarbeten för iordningställande av och förändringar av apparater och ställningar, som komma till användning vid experiment, vid framställning och beredning samt montering av preparat och modeller samt vid utförandet av reparationsarbeten av olika slag. Behovet av dessa lokaler är så mycket större även därför att preparatorn och vaktmästaren på institutionen äro yrkesutbildade på området och kunna själva på lediga stunder utföra många av de arbeten, som eljes ofta måste dyrt betalas. Flera av dessa till jordvåningen förlagda rummen saknas helt uti den gamla institutionen, såsom t. ex. operations- och steriliseringsrum, men de äro vid flertalet experimentella undersökningar oundgängligen nödvändiga. En del andra rum åter såsom t. ex. det för djurförvaring, ett för snickareverkstad och ett för skelettering avsett rum finnas nu inrymda i källare under gamla institutionsbyggnaden, men de äro otillfredsställande dels på grund av risken för översvämningar där, dels på grund av dåliga belysningsförhållanden samt även på grund av den låga takhöjden, vilket gör arbetet där synnerligen obekvämt.

Ett rum med möjligheter att anordna konstant och låg temperatur och med anordningar för nedfrysning av anatomiska preparat är ett synnerligen önskvärt utrymme på en anatomisk och histologisk institution.

De planerade omändringsarbetena uti den gamla institutionens lokaler. Uti den gamla institutionens källarvåning utföras blott smärre förändringar. Bland dessa vill jag särskilt framhålla, att torvströklosetterna slopas och ersättas med w.c. placerade som nedan närmare framgår. Tvättstugan flyttas och tre rum apteras till lagringsrum för kol. Härigenom kan institutionen på en gång magasinera mer än tre gånger så mycket kol som nu är fallet. Genom de förändringar uti inredningen, som planeras uti bottenvåningen, måste nedgången till källarvåningen slopas. Till denna källare kan man i stället komma dels utifrån och dels genom en nybyggd nedgång. Invid sistnämnda nedgång avses även att inreda matkällare åt institutionens preparator och åt dess vaktmästare. Källareutrymmena i övrigt under den gamla institutionen äro som hittills avsedda att användas till macerationsrum, förvaringsrum för sprit och andra konserveringsmedel, glasvaror m. m.

Bottenvåningen i gamla institutionsbyggnaden. Trappuppgången blir genom de föreslagna till- och ombyggnadsarbetena obehövlig och är därför avsedd att borttagas, varigenom en del värdefullt utrymme vinnes. Den trappuppgång, som kommer till mera allmän användning inom institutionen, är mycket nött och behöver omläggas, varvid materialet från den nedtagna trappan med fördel kan komma till användning. Samtidigt som denna trappa omläggas, bör den även flyttas in mot ytterväggen, varigenom vinnes dels att trappan själv till skillnad från vad nu är fallet kan bli direkt upplyst av dagsljus, och dels att ett rum kan bli ett användbart studiemusciroom i stället för att, som nu är fallet, närmast vara ett genomgångsrum. Det genom borttagandet av den nämnda trappan vunna utrymmet i bottenvåningen inredes, sedan där nu belägna nedgång till källaren även

tillslutits, till laboratorium för en mera försigkommen vetenskapsidkare vid institutionen. Vaktmästarens nuvarande arbetsrum inredes till bekvämlighetsinrättning för studenterna. Det ställer sig fördelaktigare att aptera detta än något annat rum för ifrågavarande ändamål bland annat av den orsaken, att avloppsledningarna här ligga i omedelbar närhet. Till vaktmästarrum tages det intilliggande rummet, som för närvarande användes till damrum. Detta rum är visserligen något mindre än det föregående, men det torde vara tillräckligt stort för sitt ändamål, om man tager hänsyn till att vaktmästaren uti den nya institutionen har tillgång till särskilda rum för sina specialarbeten såsom skelettering, metallarbeten m. m. Damrum inredes uti ett rum, där ett särskilt toalettrum för damerna även anordnas. Innanför trappan uti anatomibyggnaden från 1850 anordnas en passage, som för till den korridor, från vilken man kan komma in i ett laboratorium och till fyra studiemuseirum. Till tre av sistnämnda rum kan man även komma via en passage, som också för till ett kapprum och till en toilett, inredd för de studerandes räkning. Genom att den inre delen av förstugan införlivas med rummen i sydvästra flygeln kan preparatorns bostad försees med garderober, w.c. och badrum och därigenom göras mera beboelig. Ävenså kunna därigenom för de uti studiemuseet arbetande studenterna ett kapprum och en toilett anordnas. De för närvarande av professorn i makroskopisk anatomi använda arbetsrummen inredas till bostadsrum för preparatorn. Detta möjliggör, att de rum, som för närvarande disponeras av preparatorn som bostad, genom sitt härför lämpliga läge kunna tillsammans med ett annat rum bilda en lämplig fil av smärre rum uti ett nödvändigt studiemuseum.

Våningen en trappa upp. Uti gamla institutionens norra flygel anordnas, som redan antytts, en passage, genom vilken man från kapprummet kan komma till museet utan att behöva gå genom föreläsningssalen. Denna gång kommer ej att nämnvärt minska den mängd dagsljus, som tränger in i föreläsningssalen, ty av de tre fönster, som komma att släppa genom ljus till gången, sänder blott en mindre del av ett fönster dagsljus in i nämnda sal. Den innanför gångens inre vägg belägna delen av utrymmet under gradinerna får ljus från de åt väster belägna fönsterna såväl som sekundärljus genom ett fönster i den nämnda inre väggen. Det nuvarande kapprummet förstoras något, vidare inredes ett förberedningsrum för den föreläsande professorn. Ett rum är nu förbundet med vindsvåningen förmedelst en spiraltrappa. Denna trappa, som är mycket skranglig, måste utbytas mot en bättre, som lämpligen göres väggfast. Detta rum i övrigt kommer till användning för upplag av planscher och histologiskt kursmaterial. För närvarande kan blott ett rum tagas i användning för amanuenserna och de assisterande kursdeltagarna. För samma ändamål som detta rum tjänar apteras även två andra. Ett fotografrum finnes för närvarande icke på institutionen, och den plats, där nu en del mikrofotografier kunna tagas, kan på sin höjd betraktas som ett provisorium. Ett rum avses att inredas till fotografrum, där även ett dörrfritt mörkrum anordnas. Detta blir visserligen inget idealiskt fotografrum, då mikrofotografikameran uti ett sådant borde kunna ställas upp på skakfritt underlag. Institutionens övriga utrymmen kunna emellertid ej heller de erbjuda någon sådan plats. Därtill kommer även det önskemålet, att fotografrummet bör befinna sig i närheten av de histologiska laboratorierna. De mikrofotograferingar med större förstoringar, där varje skakning måste undvikas, få därför utföras på

sådana tider av dygnet, då trafiken på intilliggande gator är inställd. Ett rum inredes till speciallaboratorium och ett rum till bibliotek. Biblioteket är avsett att komma till gemensam användning för dem, som vid institutionen äro sysselsatta med specialundersökningar. Ut i ett nuvarande rum inredes ett laboratorium för experimentella undersökningar, ett arbetsrum för institutionens tekniska biträde, ett skrivrum och ett laboratorium för professorn. Ut i det sistnämnda laboratoriet kan möjligen ett mindre rum avdelas för uppställning av specialapparater såsom ultramikroskop, mikromanipulator, precisionsvåg etc. Utrymmet i övrigt i sagda rum upptages utav en passage, en dam- och en herrtoilett.

Uti vindsvåningen inredes, sedan den ovannämnda trappan avlägsnats, ett annex till det intilliggande större laboratoriet. Den 1925 utförda värmeisoleringen av taket fortsättes att omfatta den återstående delen av vindsvåningens tak (yttertaket). De fyra amanuensrummen moderniseras genom att vardera förses med tambur, toilett och garderob. Dessutom inredes för de amanuenser, som bebo dessa rum, ett gemensamt badrum och tvenne w.c. Den i vindsvåningen belägna vaktmästarebostaden förses med en tambur och ett kombinerat toilett-, w.c.- och badrum.

Murarnas fasadputs uti gamla institutionsbyggnaden har på flera ställen lossnat, framförallt utvändigt. Det synes mig därför lämpligt att i samband med om- och tillbyggnaden även utföra en restaurering med målning av denna byggnad såväl in- som utvändigt.

För närvarande har anatomiska institutionen *centraluppvärmning* med ångsystem. De förefintliga ångpannorna måste efter tillbyggnaden utökas för att vara tillräckliga. Det synes mig vara väl motiverat att i samband med förändringarna för övrigt även införa varmvattensystem. Härvid torde lämpligen pumpinrättning böra användas i och för varmvattnets framdrivande. Detta möjliggör också, att samma element och rörledningar som finnas för närvarande kunna i stor utsträckning användas även för varmvattensystemet.

För att kunna tjäna sitt ändamål böra de nya laboratorierna förses med nödiga *inventarier* såsom laboratoriebänkar (väggfasta) med lådor, bord, hyllor, stolar, dragskåp, porslins- eller stengodsvaskar samt nödiga gas- och elektriska ledningar jämte armatur.

Uti redan förefintliga laboratorier och andra arbetsrum utföras en del reparationsarbeten, bland annat tätning av dörrar och fönster med avsikt att undgå den dragighet, som särskilt under den kallare årstiden här gör sig starkt kännbar. Skåpen uti de gamla museirummen flyttas och uppsätts uti de nya museilokalerna, där även nya skåp till nödigt antal anordnas. Museisamlingarna inflyttas och ordnas uti det nya museet.

Den apparat- och maskinella utrustning, som finnes uti nuvarande anatomiska institution, är synnerligen knapphändig och ofullständig för att kunna tjäna en mera mångsidig anatomisk och embryologisk forskning såväl som en mera tidsenlig undervisning.

Vad först *undervisningen* i histologi och embryologi beträffar, så är det i hög grad önskligt, att den härför avsedda kurs- och föreläsningssalen förses med på elektrisk väg dirigerbara mörka gardiner, för att vid behov kunna försänka salen i mörker och därigenom möjliggöra en projektion av mikroskopiska preparat och av diapositiv såväl som ock en projektion av bilder på episkopisk väg. För detta ändamål behöves ock en projektionsapparat,

som möjliggör dessa tre olika typer av projektion. För att kunna göra undervisningen vid institutionen mera åskådlig såsom t. ex. för att demonstrera muskel- och ledfunktioner, regenerations- och tillväxtförhållanden såväl som för att demonstrera organens och vävnaders fötala och postfötala utvecklingsförhållanden är det nödvändigt att institutionen får en filmupptagningsapparat såväl som en kinoprojektionsapparat. En maskinell apparatur av nu nämnd art skulle i väsentlig grad inte blott underlätta undervisningen för kursledaren och studierna för studenterna, utan den skulle säkert även möjliggöra att på kortare tid uppnå bättre resultat av undervisningen än vad nu är fallet.

För det *vetenskapliga arbetet* på institutionen är det av stort behov att få det förefintliga instrumentariet kompletterat på olika områden. En stabil fotografiapparat avsedd för blott mikrofotografering är ett på en histologisk avdelning synnerligen önskvärt instrument. Härigenom skulle den ritapparat, som nu finnes och tidvis apteras som hjälplig fotografiapparat, helt kunna tagas i bruk för det ändamål den egentligen är avsedd. Även skulle då färgfotografier kunna tagas såväl som fotografier med största förstoringar kunna erhållas. Vid denna sorts fotografering är nämligen en precision nödvändig, som ej kan erhållas med denna ritapparat. Det optiska instrumentariet bör lämpligen kompletteras med tvenne Zeiss-mikroskop (ett större och ett mindre) och en serie apokromater. För finare dissektions- och injektionsarbeten är en mikromanipulator nödvändig. En hjärnmikrotom, en så kallad Grundschlittenmikrotom samt några termostater äro likaledes synnerligen önskvärda instrumentapparater. För serier av undersökningar behöves en kvartslampeutrustning. I experimentallaboratoriet, där denna utrustning är avsedd att uppställas, bör även finnas en bättre centrifug. Till denna utrustning, närmast avsedd för experimentella undersökningar, hör även inredning och instrument uti operations- och steriliseringsrum såsom steriliseringsapparater för instrument och bandageartiklar, operationsbord, instrumentskåp, en serie utvalda kirurgiska instrument m. m.

Uti metall- och snickareverkstäderna avses att uppsätta en metallsvarv, som även kan användas som träsvarv, en bandsåg, en sågtrissa, en slipmaskin, en bläster och övrig apparatur för torkning och uppblåsning av visceralpreparat, lednings- och motoranordning för elektrisk drift av dessa apparater och maskiner.

En hel del ändringar och utökningar av det elektriska ledningsnätet bliva givetvis nödvändiga i och med dessa tillbyggnads- och omändringsarbeten.

Genom ett förverkligande av detta förslag till om- och tillbyggnad av anatomiska institutionen skulle behovet av tillfredsställande museilokaler, ökade utrymmen för undervisnings- och vetenskapligt arbete vara på ett tillfredsställande sätt tillgodosett för en avsevärd tid framåt. Och förslaget innebär enligt underteknads mening ur såväl ekonomisk som praktisk synpunkt den under förhandenvarande omständigheter bästa lösningen. Därigenom att en tillbyggnad och icke en självständig byggnad valts hava betydande besparingar kunnat göras samtidigt som tillgodeendets av behoven med avseende på större och förbättrade utrymmen kunnat uppnås.

Vid denna professor Agduhrs utredning var fogad, utom ritningar och fotografier, en kostnadsberäkning, utvisande för byggnadsarbeten m. m. en slutsumma av 454,000 kronor och för inredning och utrustning en slutsumma av 71,100 kronor, tillhopa alltså 525,100 kronor.

Över det av professor Agduhr sålunda framlagda förslaget avgavs till en början yttrande av förre professorn i anatomi vid universitetet i Uppsala, professor emeritus J. V. Hultkrantz, vilken anförde huvudsakligen följande:

Då förslag väckts om till- och ombyggnad av den anatomiska institutionen i Uppsala, är det helt naturligt, att undertecknad, som under 58 terminer haft min verksamhet förlagd till denna institution, med stort intresse tagit del av byggnadsplanerna, allt efter som de utformats, och att jag gärna använder mig av det erbjudna tillfället att i korthet uttala min mening om desamma med särskild hänsyn till den makroskopiska anatomiens behov.

Angående den oavvisliga plikten att skaffa brandfria lokaler åt de ytterst värdefulla museisamlingarna, som finnas vid institutionen, torde icke den minsta tvekan kunna råda. Men då detta mål svårigen kan vinnas på annat sätt än genom en tillbyggnad till den nuvarande institutionen, gäller det att tillse, att utrymmet icke tillmätas så knappt, att samlingarnas ytterligare utvecklingsmöjligheter alltför mycket beskäras. För närvarande hava många preparat måst uppställas i flera rader bakom varandra, så att de icke kunna betraktas, med mindre än att de tagas ut ur skåpen; en större samling kranier av stort antropologiskt intresse måste förvaras på öppna hyllor ovanpå skåpen; andra preparat äro magasinerade i lårar på vinden o. s. v. Av det ökade museutrymme, som avses i den föreliggande byggnadsplanen, kommer sålunda en stor del att omedelbart tagas i anspråk, och det återstående reservutrymmet torde vara väl behöfligt för museets beräknade tillväxt under de närmaste decennierna.

Beträffande den dagliga undervisningen vill jag först erinra därom, att sedan jag vid sekelskiftet tillträdde min lärarebefattning vid institutionen, har antalet årligen nyinskrivna medicine studerande ungefär tredubblats, under det att antalet disponibla lik nedgått till hälften eller därunder. Detta har nödvändiggjort en väsentlig omläggning av undervisningen, så att densamma i stor utsträckning bedrives kursvis, till avgjord tidsvinst för de studerande. Detta ställer emellertid betydligt ökade krav både på undervisningslokaler och på åskådningsmaterial av annat slag än de under dissektion varande liken. Det är icke möjligt att hänvisa de studerande, som äro sysselsatta med tentamensläsning i ämnet, att i anatomisalen trängas med dem, som fullgöra de första dissektionerna, och följdén har därför blivit, att de blivande läkarna numera inhämta sina kunskaper om människokroppens byggnad mera genom torra bokstudier än genom direkt naturstudium, vilket givetvis måste vara till stort men för kunskapernas kvalitet. Behovet av en för de studerande ständigt tillgänglig studiesamling, omfattande ett antal preparat och modeller, som belysa de för den praktiska läkaren viktigaste delarna av ämnet, har därför för varje år blivit mer och mer trängande. Till ett dylikt studiemuseum torde åtminstone tre eller fyra medelstora rum böra avses.

Den ovannämnda övergången till kursvis given undervisning ökar också i övrigt behovet av lokaler. En större sal för den efter borttagandet av medicinsk-filosofisk examen införda förberedande kursen i jämförande anatomi ävensom för vissa andra kurser med ett större antal deltagare kan icke undvaras. Och lämpligt utrymme bör också beredas för de slutförhör (s. k. demonstrationer), varmed studiet av varje parti avslutas och som till stor del hava karaktären av seminarieövningar. För dylikt ändamål torde

något av de i planritningarna såsom laboratorium betecknade rummen komma väl till pass.

Vad åter det vetenskapliga forskningsarbetet angår, bör kanske framhållas, att även de lärare, som närmast hava ansvar för undervisningen i makroskopisk anatomi, ofta förlägga sina vetenskapliga undersökningar till den mikroskopiska anatomiens och embryologiens områden — säkerligen till nytta för såväl forskning som undervisning — och att sålunda de resurser i avseende på lokaler och instrumentell utrustning, som i första rummet äro behöfliga för den histologiska avdelningen, också måste komma de vid institutionen anställda lärarna i makroskopisk anatomi tillgodo. Men å andra sidan finnas vissa speciella forskningsområden, för vilka plats måste beredas på den makroskopiska avdelningen av en anatomisk institution. Så länge det i vårt land icke finnes någon institution för antropologi, måste denna vetenskaps intressen så långt möjligt är tillgodoses av de anatomiska institutionerna. Vidare är det många makroskopiskt-anatomiska problem, som icke kunna lösas på annan väg än genom komperativt-anatomiska eller experimentella undersökningar.

Det utrymme, som under min tid stått till buds för vetenskapligt forskningsarbete på den makroskopiska avdelningen, har varit så knappt tillmätt, att det flera gånger hänt, att plats icke kunnat beredas för med specialundersökningar sysselsatta personer annat än i professorns och prosektorns egna arbetsrum. Visserligen hava genom nyligen vidtagna ändringar av inredningen arbetsplatser kunnat anordnas för de pensionerade professorer, som fortfarande vilja ägna sina krafter åt institutionen, men detta har endast i ringa grad minskat det länge kända behovet av ökat laboratorieutrymme för vetenskapliga undersökningar.

De i professor Agduhrs skrivelse framlagda förslagen beträffande förbättringar i hygieniskt avseende eller åtgärder, som kunna förväntas minska driftkostnaderna, (såsom inrättande av vattenklosetter, badrum och verkstad, ändring av värmeledningen m. m.) synas mig så starkt motiverade, att jag kan nöja mig med att med stöd av mångårig erfarenhet vitsorda behovet av att dessa önskemål vid en blivande ombyggnad vinna beaktande.

Med det ovan sagda har jag angivit de viktigaste skälen för min uppfattning, att en tillbyggnad till den anatomiska institutionen och i anslutning därtill vissa ändringsarbeten i den nuvarande byggnaden äro i hög grad av behovet påkallade, om institutionen nu och framgent på ett tillfredsställande sätt skall kunna fylla sin uppgift med hänsyn såväl till utbildningen av vår läkarekår som till vetenskaplig forskning. Då det förefaller mig som om de nu utarbetade byggnadsplanerna innebure en lycklig lösning av frågan och i allt väsentligt skulle tillgodose de önskemål beträffande den makroskopiskt-anatomiska avdelningen, som gjort sig gällande under min verksamhet vid densamma, anser jag mig kunna livligt tillstyrka, att det föreliggande förslaget må läggas till grund för fakultetens vidare åtgärder i denna fråga.

Medicinska fakulteten vid universitetet anförde för sin del följande:

Fakulteten har sig väl bekant de i lokalitets- och utrymmeshänseende synnerligen ogynnsamma förhållanden, som råda på anatomiska institutionen och finner desamma nogsam framhållna i av professorerna Agduhr och Hultkrantz förebbringade utredningar.

För sin del vill fakulteten särskilt betona nödvändigheten av att bereda

eldsäkra och större utrymmen för de anatomiska museisamlingarna, bättre möjligheter för vetenskaplig forskning och för undervisningens tidsenliga bedrivande vid institutionen.

Då ingående undersökningar visat, att eldsäkra och lämpliga museilokaler ej kunna anordnas utan genom nybyggnad, synes det fakulteten, att detta krav på ett ändamålsenligt och praktiskt sätt löses genom de föreslagna tillbyggnaderna. Fakulteten anser att genom dessa tillbyggnader och genom de föreslagna omändringarna uti den nuvarande anatomiska institutionen lokalitetsbehovet på ett tillfredsställande sätt fylles icke blott för museisamlingarna utan även för den vetenskapliga forskningen och för undervisningen vid anatomiska institutionen.

Den föreslagna inredningen av jordvåning under de tillbyggda flyglarna finner fakulteten vara nödvändig för att på ett ändamålsenligt sätt bereda flera för en institution av denna art erforderliga utrymmen.

Att i samband med dessa om- och tillbyggnader lägga om institutionens centraluppvärmning från ång- till varmvattensystem vill fakulteten livligt tillstyrka såsom bland annat innebärande en väsentlig besparing i de årliga bränslekostnaderna.

Även den föreslagna utökningen av instrumentella och maskinella utrustningen vid institutionen vill fakulteten pointera behovet av.

Med hänvisning till förefintlig motiverad utredning angående behovet av de angivna om- och tillbyggnads- jämte inredningsarbetena såväl som av instrumentell och maskinell utrustning vid den anatomiska institutionen får fakulteten härmed hos större akademiska konsistoriet hemställa, att för möjliggörandet av om- och tillbyggnadsarbeten, jämte andra förändringar vid anatomiska institutionen, avsedda

att bereda eldsäkra lokaler för institutionens samlingar,

att bereda nödiga lokaler för undervisning och vetenskapligt arbete vid den anatomiska och den histologiska avdelningen,

att göra institutionens centraluppvärmning effektivare och ekonomiskt fördelaktigare genom att i samband med dess utbyggande även förändra densamma från ång- till varmvattensystem och

att bestrida kostnaderna för de genom byggnadsarbetena erhållna nya lokalernas inredning och utrustning med nödiga apparater, instrument och maskiner

må bland universitetets riksdagspetita för budgetåret 1929/1930 upptagas ett anslag av 525,100 kronor.

Universitetets drätselnämnd tillstyrkte fakultetens framställning, dock under uttalande, att posten oförutsedda utgifter syntes väl lågt beräknad. Densamma hade upptagits till 36,004 kronor 30 öre å kostnaden för själva byggnadsarbetena, vilken kostnad, med fråndragande av oförutsedda utgifter, uppginge till 418,000 kronor. Å kostnaden för inredning och utrustning, i förslaget upptagen till 71,100 kronor, hade inga som helst oförutsedda utgifter upptagits. Drätselnämnden ville föreslå, att ett belopp av 10 procent å sammanlagda kostnaden för byggnadsarbetena och för inredning och utrustning, 489,100 kronor, eller alltså 48,900 kronor, måtte av konsistoriet beräknas och sålunda framställningen avse ett belopp av 538,000 kronor.

Såsom av det tidigare anförda framgår, anslöto sig såväl *det större konsistoriet* som *universitetskanslern* till denna av drätselnämnden framlagda kostnadsberäkning.

Slutligen avgav *byggnadsstyrelsen* den 6 september 1928 utlåtande i ärendet och anförde därvid, att styrelsen icke hade något att för sin del erinra beträffande det föreliggande förslaget eller de för förslagets genomförande beräknade kostnaderna.

Vid min anmälan inför Kungl. Maj:t den 4 januari 1929 av åtskilliga anslagsäskanden, avseende byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala, anförde jag under punkt 90 av 1929 års åttonde huvudtitel bland annat följande:

Från universitetet i Uppsala hava i år framkommit krav på tillgodoseende av flera betydelsefulla och för universitetets verksamhet oavvisliga byggnadsbehov. Det gäller tillbyggnadsarbeten vid den anatomiska institutionen, beräknade till 538,000 kronor, ändrings- och ombyggnadsarbeten för den hygieniska institutionen, beräknade till 108,300 kronor, samt slutligen nybyggnaden för den paleontologiska institutionen. Då jag nu ansett, att av dessa den paleontologiska institutionen har företräde, har detta berott på flera skäl, vilka finnas utförligt angivna i den av mig tidigare meddelade redogörelsen för handlingarna i ärendet. Men jag vill samtidigt med styrka betona, att de övriga byggnadsfrågorna äro av den beskaffenhet, att deras framläggande för riksdagen bör ske inom en nära framtid. Genom besök å ort och ställe har jag förvissat mig om det starka behovet av förbättringar och förändringar, vilka jag måste beteckna såsom oavvisliga, därest universitetet skall kunna fullfölja sin uppgift i undervisningens och forskningens tjänst. De många och betydande byggnadsbehov som i övrigt måste tillgodoses under det nästkommande budgetåret hava tyvärr nödgat mig att nu avstå från att framlägga förslag i dessa avseenden.

I skrivelse den 26 april 1929, nr 8 A, anförde riksdagen under punkt 85 i samband med sitt beslut angående anslag till nybyggnad för den paleontologiska institutionen vid universitetet i Uppsala, att riksdagen med anledning av vad departementschefen i statsrådsprotokollet meddelat rörande andra från universitetet framkomna anslagsäskanden för byggnadsarbeten ansett sig böra framhålla önskvärdheten av att en plan över dylika framtida arbeten måtte uppgöras, så att det kunde bli möjligt att bättre än nu vore fallet överblicka universitetets olika byggnadskrav samt bedöma om och i vilken ordning de borde tillgodoses.

Genom beslut den 16 maj 1929 anmodade Kungl. Maj:t kanslersämbetet för rikets universitet att för vederbörande vid universitetet i Uppsala framhålla önskvärdheten av att eventuella anslagsäskanden till institutionsbyggnader måtte åtföljas av en plan, angivande den ordning, i vilken behov av dylika byggnader lämpligen ansågs böra tillgodoses.

I en av t. f. universitetskanslern med utlåtande av den 16 juli 1929 till Kungl. Maj:t överlämnad framställning har nu det större konsistoriet vid

universitetet i Uppsala, med anledning av en utav medicinska fakulteten därstädes gjord anhållan, hemställt om utverkande av proposition till 1930 års riksdag om beviljande på extra stat för budgetåret 1930/1931 av ett anslag å 538,000 kronor för om- och tillbyggnad av den anatomiska institutionen i enlighet med uppgjorda ritningar.

Konsistoriet har därvid erinrat, hurusom chefen för ecklesiastikdepartementet uti sitt yttrande vid 1929 års statsverksproposition ifråga om framkomna krav på tillgodoseende av flera av universitetets byggnadsbehov väl ansett anslag till nybyggnad för den paleontologiska institutionen hava företräde och icke tåla något uppskov, men samtidigt med styrka betonat, att de övriga byggnadsfrågorna, bland dem nu förevarande, vilka av honom betecknats som oavvisliga, vore av beskaffenhet att böra för riksdagen framläggas i en nära framtid.

T. f. kanslern har i sitt ovanberörda utlåtande av den 16 juli 1929 särskilt framhållit dels den anatomiska undervisningens grundläggande betydelse för de medicinska studierna och dels de synnerligen ogynnsamma förhållanden, under vilka denna undervisning för närvarande i Uppsala bedreves.

På given anledning har härefter medicinska fakulteten föranstaltat om en utredning genom den ifrågasatta nybyggnadens arkitekt beträffande de möjligheter, som funnes för att begränsa om- och tillbyggnadsarbetena av anatomiska institutionen till att till en början gälla endast den gamla byggnaden.

Det av byggnadens arkitekt, arkitekten Lindsjö, med anledning härav avgivna yttrandet är av i huvudsak följande lydelse:

En sådan uppdelning är delvis möjlig, men kommer detta att försvåra, förlänga och fördyra ombyggnadsarbetena. De förbättringar av gamla byggnaden, som kunna utföras oberoende av den nya, äro indragning av w. c., ombyggnad av trappuppgången, föreläsningssalens omändring och förseende med ljustäta gardiner, amanuensrummens värmeisolering m. m. Därmed hava emellertid *icke* själva kardinalpunkterna i ombyggnadsprogrammet blivit lösta. Dessa innebära ju ökade utrymmen, vilka för närvarande äro till bristningsgränsen utnyttjade, samt, det icke minst viktiga, brandfria lokaler till de oersättliga museisamlingarna.

Genom begränsning av arbetena till endast gamla byggnaden komma utrymmena att ytterligare minskas på grund av att t. ex. w. c. flyttas från källaren till bottenvåningen och där tager i anspråk en del för annat ändamål nyttjade lokaler.

Vid ritningarnas upprättande var det min avsikt, att, då arbetet skulle utföras, nybyggnaderna uppfördes först och sedan ombyggnaden av gamla huset

Visar det sig nu omöjligt att under närmast kommande budgetår erhålla anslag till bådadera skulle i så fall nedanstående arbeten böra först ifrågakomma och till följande priser:

Ny trappa	kronor	3,480: —
Diverse murningsarbeten, järnbalkar och skiljeväggar	»	18,000: —
Justering av snickerier och målning	»	15,000: —

Värmeisolering av vindsrummen	kronor	8,300: —
Ommålning av dito	»	2,400: —
W. C. och kallvattensledningar	»	19,800: —
Inredning av föreläsningssalen	»	27,400: —
Värmeledningsanläggningens påbörjande	»	2,500: —
Ritningar och oförutsedda utgifter	»	15,120: —

Summa kronor 112,000: —

För egen del har slutligen professor Agduhr i en den 7 december 1929 dagtecknad skrivelse framhållit, att medicinska fakulteten vore av den meningen, att ifrågavarande om- och tillbyggnadsprojekt i *sin helhet* vore *oundgängligen nödvändigt* att med *det snaraste* få genomfört, då med de nuvarande förhållandena såväl *undervisningen* som den *vetenskapliga forskningen* vid institutionen vore i *hög grad lidande*.

Efter överläggning med byggnadsförslagets arkitekt funne emellertid fakulteten de av arkitekten i hans nyss återgivna skrivelse upptagna delarna av ombyggnads- och inredningsarbeten uti den nuvarande institutionen kunna fristående utföras under närmast kommande budgetår.

De uti sagda skrivelse upptagna arbetena stode emellertid i så intimt samband med de uti förslaget upptagna övriga omändrings- och tillbyggnadsarbeten uti institutionen, att de förutsatte att löfte erhöles om medel i och för ett fortsättande och fullföljande av byggnadsprojektet i dess helhet under det därpå närmast följande budgetåret. Ty skulle ett sådant löfte om fortsatta anslag ej erhållas, bleve de ovannämnda arbetena till stor del förfelade, dels emedan nuvarande museisamlingar skulle överflyttas till nybyggnaden, och väggars samt trappors flyttning vore beroende av den nuvarande museilokalen, och dels därför att ledningar för värme och varmvatten samt w. c. icke kunde placeras på de uti projektet upptagna platserna, om ej nybyggnaden i obruten följd finge utföras. Detsamma kunde sägas om i huvudsak även alla övriga arbeten.

Såsom jag tidigare erinrat, anmodade Kungl. Maj:t genom beslut den 16 maj 1929 kanslersämbetet för rikets universitet att för vederbörande vid universitetet i Uppsala framhålla önskvärdheten av att eventuella anslagsäskanden till institutionsbyggnader måtte åtföljas av en plan, angivande den ordning, i vilken behov av dylika byggnader lämpligen ansåges böra tillgodoses.

Med skrivelse den 22 januari 1930 har nu t. f. universitetskanslern till Kungl. Maj:t överlämnat en av det större konsistoriet vid universitetet i Uppsala gjord, på förberedande utförliga yttranden av medicinska fakulteten, filosofiska fakultetens humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga sektioner samt överbibliotekarien vilande utredning i här förevarande hänseende, varur jag tillåter mig meddela följande:

Rektorsämbetet har från medicinska fakulteten, filosofiska fakultetens båda sektioner samt överbibliotekarien infordrat förberedande yttranden angående behovet av nybyggnader eller mera omfattande ombyggnader under den närmaste 10-årsperioden, ävensom, såvitt möjligt, angående den ordning,

vari framkomna önskemål härutinnan ansåges böra tillgodoses. Sedan nämnda yttranden inkommit och förehafts till behandling av en av konsistoriet utsedd kommitté, får konsistoriet rörande universitetets behov av nybyggnader eller mera omfattande ombyggnader under den närmaste framtiden anföra följande.

Konsistoriet har uppfattat statsmakternas önskemål om en plan över erforderliga framtida byggnadsbehov på det sätt, att planen bör i allmänna drag angiva vilka byggnadsbehov redan anmält sig såsom aktuella eller kunna förväntas giva sig tillkänna under den närmaste framtiden. Vidare har konsistoriet givetvis räknat med att mindre omfattande krav på ökade utrymmen, förbättrad inredning o. d. skola framdeles som hittills kunna tillgodoses genom anslag från universitetets reservfond. Med hänsyn härtill kan konsistoriet förbigå vissa önskemål, tillhörande sist nämnda kategori, som framkommit i de förberedande yttrandena. Konsistoriet vill även förutskicka den anmärkningen, att avvikelser från den nedan angivna allmänna planen kunna visa sig nödvändiga på grund av oförutsedda omständigheter eller förändrade förhållanden.

Det må i detta sammanhang ock anmärkas, att frågan om behovet av en institutionsbyggnad icke kan bedömas alldeles utan hänsyn till personliga faktorer. Ett i och för sig angeläget behov av en ny institutionsbyggnad kan sålunda böra undanskjutas och placeras efter andra liknande krav med hänsyn till att den professur, vars innehavare är föreståndare för institutionen, är ledig eller inom en nära framtid bliver ledig. Även institutionsföreståndarens vetenskapliga inriktning kan till en viss grad inverka på aktualiseringen av ett byggnadskrav. Dessa synpunkter ha vid behandlingen av förevarande ärende av konsistoriet beaktats.

Med uttalande av dessa allmänna förbehåll anser sig konsistoriet böra uppdelade de framkomna önskemålen i tvenne grupper. De krav som enligt konsistoriets mening böra i främsta rummet tillgodoses, upptagas i en första grupp med gradering sinsemellan. Övriga önskemål sammanföras i en andra grupp, inom vilken konsistoriet icke anser sig böra för närvarande företaga en gradering av de särskilda byggnadsbehoven

Till den första gruppen önskar konsistoriet hänföra följande byggnadsbehov: De av medicinska fakulteten framförda önskemålen om nybyggnad för patologiska institutionen — med inrymmande av den hygienisk-bakteriologiska institutionen i den patologiska institutionens gamla byggnad — samt nybyggnad för de medicinsk-kemiska och farmakologiska institutionerna; de inom matematisk-naturvetenskapliga sektionen anmällda önskemålen om nybyggnader för botaniska institutionen och dess växthus; det av överbibliotekarien anmällda önskemålet om tillbyggnad av universitetsbiblioteket; och slutligen ett av drätselnämndens ledamöter framfört önskemål om ny värmeledning samt andra reparationer i universitetsbyggnaden. Konsistoriet förutsätter härvid, att det av universitetet redan avgivna förslaget om tillbyggnad till den anatomiska institutionen vinner statsmakternas bifall och att denna byggnadsfråga alltså kommer i ordningen före den här upptagna första gruppen.

Vad angår den medicinska fakultetens byggnadsbehov, har fakulteten i sitt yttrande framhållit bland annat att av de medicinska institutionerna det endast är akademiska sjukhuset, som under senare tid blivit föremål för en mera ingående modernisering och tillbyggnad, vilken nydaning dock ej omfattat samtliga sjukavdelningar. Fakultetens teoretiska institutioner

åter ha under lång tid stått i huvudsak oförändrade eller endast varit föremål för sådana reparationer och förbättringar, som universitetet med egna medel mäktat åstadkomma. För fakulteten har det länge varit uppenbart, att de stora brister, som vidlåda dessa institutioner, snarast möjligt måste avhjälpas, men kristiden med dess efterverkningar har nödgat fakulteten till synnerlig återhållsamhet i sina krav. Förhållandena ha nu utvecklat sig därhän, att snabba och effektiva åtgärder måste vidtagas för att bringa speciellt de teoretiska institutionerna upp i nivå med vad som fordras av en universitetsinstitution, för att den skall fylla sitt ändamål som undervisnings- och forskningsanstalt.

Fakulteten har därjämte närmare redogjort för de särskilda byggnadsbehov, som äro aktuella.

Det inom matematisk-naturvetenskapliga sektionen anmälda behovet av nybyggnad för botaniska institutionen har länge erfarits såsom trängande. Institutionens t. f. föreståndare framhåller i sitt yttrande i sektionen, att även frågan om en nybyggnad och eventuell ombyggnad av institutionens växthus bör upptagas till lösning i samband med institutionens övriga byggnadsfrågor.

Överbibliotekarien har med utförlig motivering anmält önskemålet om tillbyggnad till universitetsbiblioteket. Den senaste om- och tillbyggnaden av Carolina Rediviva planerades under åren 1911—12 och utfördes 1913—17. Redan är dock trångboddheten i samlingarna kännbar och varjehanda provisoriska anordningar ha med anledning härav måst vidtagas. Även de för allmänheten avsedda lokalerna ha visat sig otillräckliga. Ökade utrymmen erfordras vidare för de tvenne institutioner, åt vilka lokaler upplåtits inom universitetsbiblioteket, nämligen landsmålsarkivet och ornamnsarkivet.

Vad universitetsbyggnaden beträffar, ha några genomgripande reparationer ej skett sedan byggnadens tillkomst på 1880-talet. Särskilt kännbart är behovet av en ny värmeledningsanläggning ävensom en modernisering av det synnerligen föråldrade och otillfredsställande ventilationssystemet. Men även i andra avseenden erfordras reparationer av den omfattning, att de enligt vad drätselnämnden antager näppeligen kunna utföras med universitetets egna medel.

Konsistoriet kan för sin del vitsorda, att samtliga de här nämnda byggnadsbehoven äro trängande och böra inom en nära framtid tillgodoses. Utan att för närvarande ingå på en närmare motivering härför eller på en redogörelse för byggnadsbehovens omfattning, önskar konsistoriet framhålla, att ärliga anslag för byggnadsändamål vid universitetet torde under ett antal år framåt bliva oundgängligen nödvändiga, om universitetet skall kunna behörigen fylla sina uppgifter i den vetenskapliga forskningens och undervisningens tjänst.

De här ovan uppräknade byggnadskraven böra enligt konsistoriets mening tillgodoses i följande ordning:

- 1) Nybyggnad för den patologiska institutionen och i samband därmed den nuvarande institutionsbyggnadens inredande till hygienisk-bakteriologisk institution samt värmelednings- och ventilationsanläggning för universitetsbyggnaden;

- 2) Nybyggnad för den botaniska institutionen och dess växthus;

- 3) Nybyggnad för den medicinsk-kemiska och den farmakologiska institutionen;

4) Tillbyggnad till universitetsbiblioteket.

Från fakulteternas sida ha åtskilliga andra byggnadskrav framförts. Medicinska fakulteten anmäler ytterligare följande: djurstall för fysiologiska institutionen, bostadshus för personal vid akademiska sjukhuset, byggnader för tuberkulovård och kvinnosjukdomar samt inredning av radioterapeutisk klinik.

Inom matematisk-naturvetenskapliga sektionen ha anmälts — förutom lokalbehov som icke kräva nybyggnad eller mera omfattande ombyggnad — krav på mer eller mindre avsevärda tillbyggnader för växtbiologiska institutionen och för meteorologiska institutionen samt önskemål om nybyggnad för mineralogisk-geologiska institutionen. I enlighet med vad konsistoriet inledningsvis yttrat, böra dessa byggnadsbehov hänföras till en andra grupp och konsistoriet är icke berett att för närvarande angiva den ordning, vari de böra tillgodoses.

Det större akademiska konsistoriets sålunda avgivna yttrande var emellertid icke enhälligt. Från två håll — professorerna E. Linderholm och O. von Friesen — framhölls i särskilda motiverade yttranden sålunda önskvärheten av att universitetsbibliotekets tillbyggnad borde sättas i tredje i stället för, såsom föreslagits, i fjärde rummet, då biblioteket icke vore jämförligt med ett enskilt läroämne utan utgjorde en för universitetets hela vetenskapliga arbete central institution. Den sålunda framförda meningen samlade vid omröstning 6 röster mot 10, som avgåvos för det tidigare av mig återgivna förslaget. Vidare framhöll professor G. Nyström, att kravet på uppförandet av ett bostadshus för kvinnlig personal vid akademiska sjukhuset sedan flera år varit trängande och att sagda krav i ekonomiskt avseende intoge den särställning, att det borde kunna tillmötesgåås utan att övriga institutioners nybyggnadsfrågor behövde undanskjutas.

T. f. kanslern anförde i sitt ovanberörda utlåtande den 22 januari 1930 att han, som funne det icke blott i hög grad önskvärt utan rent av nödvändigt, att en planläggning skedde av byggnadsarbetena för universitetets räkning, för egen del i huvudsak anslöte sig till vad konsistoriet anfört. Härefter anförde t. f. kanslern bland annat:

Beträffande ordningen mellan de i planen upptagna byggnadsföretagen hyser jag betänkligheter i ett par punkter.

För det första synes det kunna starkt ifrågasättas, huruvida icke tillbyggnaden för universitetsbiblioteket, som ju utgör ett centralt organ för hela den vetenskapliga verksamheten vid universitetet och vars lokaler äro i stort behov av utvidgning, borde tilldelas en förmånligare plats i byggnadsplanen och därvid uppföras, om också icke i första rummet, likväl näst efter nybyggnaden för patologiska institutionen med vad därtill hörer, vilka sistnämnda byggnadsåtgärder äro av alldeles särskilt trängande art.

Vidare anser jag skäl föreligga att, jämte de fyra i första gruppen uppförda byggnadsföretagen, i samma grupp medtaga även det av medicinska fakulteten ifrågasatta bostadshuset för akademiska sjukhusets personal. Behovet av en sådan byggnad torde vara uppenbart och obestridligt. Behovets fyllande på föreslaget sätt skulle medföra i förhållande till de ut-

gifter, vilka för närvarande äro förenade med förhyrning av behöfliga bostäder, en merkostnad, vilken måste betraktas som ganska oväsentlig. Räntan på det kapital, som skulle nedläggas i en nybyggnad, skulle nämligen icke komma att avsevärt överskrida den årliga kostnaden för förhyrande av bostäder för ifrågavarande ändamål.

Departementschefen.

Den av 1929 års riksdag begärda utredningen rörande den ordning, i vilken det vid Uppsala universitet föreliggande byggnadsbehovet lämpligen borde tillgodoses, föreligger nu i det av mig nyss återgivna utlåtandet av det större akademiska konsistoriet. Då man uppenbarligen ej kan utgå från, att samtliga de av konsistoriet till första gruppen hänfödda byggnadskraven kunna samtidigt tillgodoses, torde man följaktligen hava att räkna med ett för de närmaste åren tämligen konstant byggnadsbehov för universitetets vidkommande. För närvarande torde ej vara erforderligt att ingå på de synpunkter och motiv, som förebragts för ordningen de olika byggnadsföretagen emellan. I den mån frågan om byggnadsbehovens tillgodoseende aktualiseras, lär Kungl. Maj:t taga den nu angivna planen under närmare omprövning. Avvikelser från densamma kunna uppenbarligen visa sig nödvändiga på grund av oförutsedda omständigheter eller förändrade förhållanden.

Konsistoriet har vid uppgörandet av den nu framlagda planen förutsatt, att det av universitetet redan avgivna förslaget om tillbyggnad till den anatomiska institutionen komme att vinna statsmakternas bifall och att denna byggnadsfråga alltså skulle komma i ordningen före den i planen upptagna första gruppen.

Kravet på en om- och tillbyggnad av den anatomiska institutionen, som sålunda nu av konsistoriet ansetts böra i första hand tillgodoses, har redan tidigare framförts från universitetets sida. Av den i ärendet förebragta utredningen finner jag mig övertygad om att denna byggnadsfråga icke längre kan undanskjutas. Den starka ökningen av antalet studerande och en av tidsförhållandena nödvändiggjord omläggning av undervisningen har kommit de redan förut tränga utrymmena att bli helt otillräckliga; härtill kommer vidare såväl lokalernas olämplighet som den stora eldfara, som nu förefinnes för institutionens värdefulla, delvis oersättliga samlingar. I övrigt hänvisande till professor Agduhrs utförliga och vägande motivering finner jag mig alltså böra förorda förslag i ämnet till riksdagen.

Det av de akademiska myndigheterna framlagda förslaget, mot vilket jag i likhet med byggnadsstyrelsen icke har något att erinra, slutar på ett belopp av 538,000 kronor. Byggnadens arkitekt har härefter på given anledning beräknat kostnaderna för de mest trängande arbetena, avseende endast den gamla institutionsbyggnaden, till ett belopp av 112,000 kronor, vilken summa då skulle bli erforderlig under budgetåret 1930/1931. Jag har emellertid ansett ett avrundat belopp av 100,000 kronor kunna vara för de nu angivna ändamålen tillräckligt. Härvid förutsättes, att för undvikande av kostnadsökning hela byggnadsplanen varder genomförd i en följd, varför

hela det för ändamålet erforderliga beloppet nu torde böra äskas av riksdagen och av detta den nyss angivna summan av 100,000 kronor böra för de nödvändigaste arbetena anvisas för budgetåret 1930/1931. Huruvida den återstående summan av 438,000 kronor bör i sin helhet beräknas för det därpå följande budgetåret eller densamma kan fördelas på två budgetår, därom torde de akademiska myndigheterna få yttra sig i samband med avgivande av sina anslagsäskanden till 1931 års riksdag.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till om- och tillbyggnad av anatomiska institutionen vid universitetet i Uppsala i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet företedda ritningar och kostnadsförslag bevilja ett belopp av 538,000 kronor samt därav för budgetåret 1930/1931 såsom extra reservationsanslag
anvisa kronor 100,000: —

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordna, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Gustaf Breitholtz.
